

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการวางรากฐานการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียน ได้มีวิจักษณ์ญาณในการรู้จักคิด สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองโดยได้มุ่งเน้น ทักษะ และกระบวนการในการทำงานกับความรู้ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้ใน กระบวนการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสงบสุข การศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำ ให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของความเป็นมา ความสำคัญของปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยมี วัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา ภายใต้ขอบเขตข้อตกลง ตลอดทั้งคำจำกัดความ นิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น อันจะทำให้ทราบกระบวนการบริหารที่จะนำไปสู่ การดำเนินงานในการวางแผนการบริหาร หลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณค่าต่อการศึกษาไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

สังคมไทยในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงจากผลผลิตภาคเกษตรกรรม เป็นภาค อุตสาหกรรมมากขึ้น และอีกส่วนหนึ่งอยู่ในยุคสังคมสารสนเทศ จึงเกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่สังคมเมือง มากขึ้น วิถีชีวิตและค่านิยมของคนก็เปลี่ยนไป มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด อาชญากรรม แหล่งเสื่อมโทรม โรคภัยไข้เจ็บ มีการปรับตัวทางวัฒนธรรม เข้าสู่วัฒนธรรม สากลมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรม อันเป็นความภูมิใจดั้งเดิมที่คู่กับความเป็นชาติไทยมานาน ต้อง เสื่อมสลายลง เป็นผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ในหลายประการ ได้แก่ การจัดการศึกษา จะต้องจัดอย่างไร ให้เกิดความสมดุลกัน ระหว่างความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุ และความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจความเจริญทางด้านจิตใจ เพื่อไม่ให้มีปัญหาทางด้าน สังคมในอนาคตไปมากกว่า เท่าที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน จะจัดการศึกษาอย่างไร

ให้เกิดความสมดุลกันระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่ออุปโภค บริโภคกับการอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้มีกินมีใช้ ถึงรุ่นลูกหลานต่อไป คนไทยในอนาคตต้องเป็นคนคิดกว้าง คิดไกล มีคุณธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม มีวิจรรย์ญาณที่ดี เป็นคนที่มีคุณภาพ เข้าสู่ความเป็นมาตรฐานสากล (อำรุง จันทวานิช, 2542 : 5)

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น วัด เป็นสถานศึกษาที่สำคัญ สำหรับประชาชนชาวไทย โดยมีพระภิกษุ เป็นผู้อบรม สั่งสอน โดยมุ่งเน้นการสอนด้านพุทธศาสนากับการดำรงชีวิต และการจัดการศึกษาที่เกิดจากครอบครัวหรือเครือญาติ ที่มุ่งถ่ายทอดวิชาชีพระหว่างวัน นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2441 เป็นต้นมา มีการจัดการศึกษา ที่เป็นรูปแบบ โดยมีโรงเรียน มีครู มีนักเรียนและหลักสูตรในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน นับได้ว่าในการจัดการศึกษามีโครงการการศึกษาซึ่งประกาศเป็น พระบรมราชโองการ อันเป็นกฎหมายทางการศึกษาฉบับแรก นอกจากนั้นหลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทยยังมีกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันเป็น กฎหมายสูงสุด ที่ใช้ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกฎหมายการศึกษาเฉพาะเรื่อง เมื่อประเทศไทย ได้เป็นสมาชิกของ องค์การสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2490 ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาซึ่งเกิด จากความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกรอบ แนวคิดและแบบอย่างที่ใช้ในการ พัฒนาการศึกษารวมของประเทศไทย โดยถือว่าเป็นก้าวสำคัญของการจัดการศึกษาของประเทศ

การจัดการศึกษาไทยในอดีตที่ผ่านมา นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพของสังคม เศรษฐกิจของท้องถิ่นในส่วนที่น้อยมาก แต่เรื่องที่ไกลตัวต้องได้ศึกษามาก ทำให้นักเรียน ไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักชีวิต ไม่เข้าใจและไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคม ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อม รอบตัวอง ทั้งไม่สามารถนำความรู้ ความเข้าใจมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิด คุณภาพที่ดีได้ (นิคม ชมภูหลง, 2542 : 8)

การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้พ้นวิกฤตต่างๆ ในอดีต โดยมีบทบาทสำคัญที่ช่วยชาติบ้านเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง ให้ก้าวหน้ามาจนปัจจุบันนี้ ในขณะที่โลกในอนาคต จะมีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่เร็วขึ้น ไปสู่โลกแห่งทุนนิยม ซึ่งนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาครอบงำชาวโลกมากขึ้น อันจะนำไป สู่การบริโภคนิยมด้านเทคโนโลยีระบอบไปทั่วโลก จนทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ อันจะเกิด

หายนะแก่พลโลก การปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งสติ ปัญญา สังคมคนดี มีสุข จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดยด่วน สังคมไทยได้สรุป ปัญหาในด้านการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในอดีต แต่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคต
 2. ไม่มีความเสมอภาคทางการศึกษาของชนบทและในเมือง ทำให้เกิดการกระจุกตัวของจัดการศึกษา
 3. คุณภาพทั่วไปยังอ่อนและมีความแตกต่างของสถานศึกษา
 4. การบริหารจัดการ อยู่ที่ยี่ส่วนกลาง ท้องถิ่นและชุมชน ได้มีส่วนในการบริหารน้อย
 5. ขาดเอกภาพในการบริหารจัดการ มีหลายกระทรวง หลายหน่วยงาน ที่จัดการศึกษา
 6. การศึกษาไทย ไม่สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ทั้งด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
 7. มีการแข่งขันกัน เพื่อเข้าศึกษาในสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง รวมทั้งผู้ปกครอง ต้องจ่ายเงินพิเศษ เพื่อให้บุตรหลาน ได้เข้าโรงเรียนที่มีชื่อเสียง
 8. ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาด้วยการจำ ไม่มีโอกาสแสดงออก ไม่มีความสุขในการเรียนการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย มีสาเหตุพื้นฐาน มาจาก
- 3 ปัจจัย คือ (ประเวศ วะสี, 2534 : 82)

1. การมีโครงสร้างทางการเมืองแบบศูนย์รวมอำนาจ ทำให้สติปัญญาน้อย
2. คนในสังคมให้ความสนใจด้านศึกษาน้อย ทำให้การศึกษาไม่เข้มแข็ง ไม่ทำให้คนในสังคมมีสติปัญญาได้

3. คนในสังคมไม่มีค่านิยมเรื่องความรู้

เมื่อปัจจัยทั้งสามมารวมกัน ทำให้เกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาศูนย์รวมทางเศรษฐกิจ จะทำลายศักดิ์ศรี และความภูมิใจในท้องถิ่นน้อยลง เพราะท้องถิ่นเป็นบริวารของกรุงเทพฯ และกรุงเทพฯ เป็นบริวารของ นิวยอร์ก โตเกียว ตลาดร่วมยุโรป แต่มิติทางประวัติศาสตร์ ศักดิ์ศรีความภูมิใจปัญญาของบรรพชน ทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวา และพลังขึ้น

การศึกษาเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ล้วนแล้ว เป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้

การสร้างสรรค์สิ่งสมภูมิปัญญา เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของมนุษย์ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่มีพัฒนาการมายาวนาน แม้สังคมมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าแปรผันอย่างไร ถึงแม้มนุษย์จะสามารถสร้างโลกเทียมขึ้นมาได้ และสามารถพัฒนาการเรียนรู้แบบก้าวหน้าในยุค IT มีข่าวสาร มีเครือข่ายเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็วเฉียบพลัน แต่ก็ต้องเรียนรู้ จากการสัมผัสของมนุษย์ด้วยกัน กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติ มีดังนี้ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2540 : 45-48)

ในบรรพกาลมนุษย์เรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตและรักษาเผ่าพันธุ์ ของตนให้อยู่รอดด้วยการลองผิดลองถูก ในการหาอาหาร การต่อสู้กับธรรมชาติ การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย การต่อสู้แย่งชิงของในมนุษย์ด้วยกัน และการเผชิญโชคด้วยความเสี่ยงต่างๆ จากประสบการณ์ การลองผิดลองถูก มนุษย์ก็สะสมความรู้ของตนไว้ แล้วถ่ายทอดสู่เยาวชนและชนรุ่นหลังต่อไป และค่อยกลายเป็นประเพณี ศิลปวัฒนธรรม กาลเวลาได้เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ก็อาจลืมเหตุผลที่มีของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม รู้แต่ว่าตนจะต้องปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะอยู่รอดปลอดภัย หรือแก้ปัญหาและป้องกันปัญหานั้นได้ คือ

1. มนุษย์เรียนรู้ด้วยการกระทำจริง เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การสร้างที่อยู่อาศัย ฯลฯ การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง สถานการณ์จริง ส่งทอดถึงลูกหลาน จนกลายเป็นแบบธรรมเนียม หรือวิถีปฏิบัติ
2. การถ่ายทอดความรู้ การเรียนรู้จากการทำจริง จนกลายเป็นการส่งต่อแต่คนรุ่นหลัง ด้วยการสาธิตวิธีการ การสั่งสอนด้วยการบอกเล่า ในรูปแบบของเพลงกล่อมเด็ก คำพังเพย สุภาษิตและการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ โดยทั่วไป การถ่ายทอดภูมิปัญญา ของทุกภูมิภาค จะนิยมวิธีสาธิต และสอนเป็นวาจา
3. การเรียนรู้โดยพิธีกรรม เป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณค่า และมีอำนาจที่โน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมเอาคุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรม ที่ต้องการเน้น เข้าไว้ในตัว เป็นการตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรม จรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติและความคาดหวัง

โดยไม่ต้องการจำแนกแจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธา ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ของพิธีกรรม เป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเน้นย้ำความร่วมมือร่วมเป็นสำคัญ

4. ศาสนา ทั้งในด้านหลักธรรม ศิลปะและวัตรปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคม ที่มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในเชิงการเรียนรู้ ล้วนมีส่วนต่อย้ำภูมิปัญญา ที่เป็นอุดมการณ์แห่งชีวิต ให้กรอบและบรรทัดฐานความประพฤติ ให้ความมั่นคง อบอุ่นทางจิตใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่คน ในการเผชิญชีวิตบนความไม่แน่นอน สถาบันทางศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของคนที่อยู่ร่วมกัน ถือได้ว่า การศึกษามีลักษณะเป็นองค์รวม และมีอิทธิพลต่อชีวิตคนที่น่าเชื่อถือศรัทธา สถาบันทางศาสนาในปัจจุบัน อ่อนแอลงไปมาก และมีแนวโน้มว่าจะอ่อนลงไปอีกในอนาคต เพราะเหตุทั้งปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ วิธีชีวิต ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิต วิญญูญาณ ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เดินสวนทางกันและขัดแย้งกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ก็เดินสวนทางกันไปด้วย

5. การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ระหว่างกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ทั้งในชาติพันธุ์ ถิ่นฐานที่ทำกิน การแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรม ทำให้การเรียนรู้ขยายตัว มีความคิดใหม่ วิธีการใหม่เข้ามาผสมผสานกลมกลืนบ้าง ขัดแย้งบ้าง แต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายกว้างขวาง ทั้งในด้านสาระและรูปแบบ วิธีการ กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมไทย จึงมีพลวัตโรดโตนกว่าเดิม ส่วนหนึ่งไปกับกระแสเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร อันทันสมัย ส่วนหนึ่งไปกับโลกกายภาพ หรือธรรมชาติแวดล้อม และอีกส่วนหนึ่งไปทางจิตวิญญาณ มีการกระจายเครือข่ายและการขยายตัวของการเรียนรู้ กว้างขวางหลากหลายมากมาย สังคมไทย จึงเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีทางเลือกให้แสวงหามากมาย และมีเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ที่มี ภูมิปัญญาทั้งเก่าและใหม่ ให้พิจารณาอย่างอเนกอนันต์

6. การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ในการแก้ปัญหาทั้งทางสิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม ได้มีคนพยายามเลือกฟื้นเอาความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติ ที่สืบทอดกันมา ในสังคม ประเพณีมาผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ให้ต้องกับฐานความเชื่อเดิม ขณะเดียวกัน ก็แก้ปัญหาในบริบทใหม่ในระดับหนึ่ง การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาในสังคมไทย

7. ครูพักลักจำ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีมาแต่เดิมและจะยังมีอยู่ต่อไป ครูพักลักจำเป็นการเรียนรู้แบบแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำดู ตามแบบอย่างที่เราสังเกตเห็น แล้วรับมาเป็นของตนเอง เป็นการเรียนรู้จากผู้อื่น เป็นแนวทางแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพทางหนึ่ง

หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) มุ่งเน้นให้โรงเรียน จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียน มีค่านิยมที่ดี รู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา รู้จักการพัฒนาตน พัฒนาสังคม ครอบครัวและท้องถิ่นเป็นสำคัญ เนื่องจากหลักสูตรปัจจุบัน มีลักษณะกว้างและไม่อาจประมวลรายละเอียดสาระความรู้ ตามสภาพของสังคมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่งได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย มีความแตกต่างกันตามสภาพของสังคม วัฒนธรรม จารีตประเพณี สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางเพียงฉบับเดียว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ทั้งหมด ควรมีการพัฒนาการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ตามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะ (นิคม ชมภูหอง, 2542 : 8)

1. เนื้อหาไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ไม่เท่ากัน บางเรื่องต้องมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้
 2. เนื้อหาบางเรื่องไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์
 3. ครูใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นค่อนข้างน้อย
 4. เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แก้ปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่น
- ดังนั้นจึงเปิดโอกาสให้ ท้องถิ่น โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขตการศึกษา กรมเจ้าสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเนื้อหา เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน ได้มีความรู้ ประสบการณ์ ที่จะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม ตลอดทั้งส่งเสริมความถนัด ความสามารถพิเศษ และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและท้องถิ่น ทั้งนี้ เพราะ

1. ในท้องถิ่น มีสิ่งที่ดี มีคุณค่ามากมาย อย่างต่อเนื่อง
2. ท้องถิ่นคือสถานที่นักเรียนส่วนใหญ่อยู่อาศัย

3. นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆของประเทศ และประเทศในโลกมากมาย หลายเรื่องที่ไม่อาจนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากใช้เพื่อสอบเท่านั้น

4. การให้เด็กได้เรียนรู้ ประเด็นในท้องถิ่น ให้เชื่อมโยงความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่น สู่วิถีความเป็นสากล ย่อมช่วยให้นักเรียน ได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย

5. หากสามารถให้นักเรียนนำความรู้ ไปใช้ในการสร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่น ย่อมเกิด ประโยชน์มากมาย มีหลายเรื่องที่ไม่มีโอกาสนำมาใช้ประโยชน์ นอกจากใช้เพื่อการสอบวัดผล

6. การให้นักเรียนได้เรียนรู้ประเด็นในท้องถิ่น อย่างลึกซึ้งได้อย่างเชื่อมโยง ความรู้ เกี่ยวกับท้องถิ่นสู่วิถีความเป็นสากล ย่อมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ยิ่งหากให้ นักเรียนได้นำความรู้มาใช้เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่นด้วย ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย

การจัดการศึกษา เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการบริการทางการศึกษา การฝึกหรืออบรมที่ไปสู่แนวปฏิบัติ เพื่อนำกระบวนการทัศนของคนหรือกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น มาเป็นความรู้ ความเชื่อและคุณค่า มาจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนอย่างทันสมัยและนับ เป็นสิ่งที่ดี รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการ จัด การศึกษาไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสอง ปีที่รัฐ จะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรม ของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน" มาตรา 289 "องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และฝึกการอาชีพ ตามความเหมาะสมและความต้องการในท้องถิ่นนั้น โดยคำนึงถึงการบำรุง รักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย"

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540-2544) ได้กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนา"คน" ให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ มีพัฒนาการสมดุลงกาย ปัญญา มีสุขภาพแข็งแรง มีความรู้ ความสามารถและทักษะ ในการประกอบอาชีพ และสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย” ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความสุข” มาตรา 7 “ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ไทยเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิและ หน้าที่ เสรีภาพ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาประโยชน์ ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” มาตรา 23 (3) “ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา” (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 4-10)

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540-2544) ของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี ได้กำหนดแผนงานหลักที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ส่วนหนึ่งว่า “ส่งเสริมให้ สถาบันการศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้นำมาใช้อย่างจริงจัง และกว้างขวาง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษา มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตนได้อย่างเป็นสุข สามารถดำรงไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2540 : 69-70)

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ฉบับที่ 8 (พ.ศ 2540-2544) ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ส่วนหนึ่ง ดังนี้ “ส่งเสริมให้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ระบบข้อมูล ข่าวสาร การให้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยและพัฒนา ให้นำไปสู่องค์กรและสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้ ระดับหลักสูตรการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งหมายถึง ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับประถมศึกษาใช้หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ระดับประถมศึกษา สรุปได้ว่า มุ่งให้ผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปได้ว่า มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ที่เหมาะสมกับตนในการทำประโยชน์ให้แก่สังคม ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียน พัฒนาความรู้ ทักษะ เฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ ได้บรรลุเป้าหมาย หลักสูตร จึงมุ่งเน้นในส่วนที่สำคัญ อยู่ 3 ประการ ดังนี้ (นิคม ชมภูหลง, 2542 : 9-10)

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ
2. การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาต่างๆ อย่างหลากหลาย

ในส่วนของการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและ ของท้องถิ่นด้านต่างๆ โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวท้องถิ่นของตนเอง เกิดความผูกพันกับท้องถิ่น

นอกจากหลักสูตรแล้ว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแนวดำเนินการบริหารหลักสูตรขึ้น ซึ่งถือเป็นเสมือน แนวทางที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติเกี่ยวกับท้องถิ่น ไว้ดังนี้

ระดับประถมศึกษา จะต้องจัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และสภาพของท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดรายวิชาที่สนองตอบความต้องการของท้องถิ่น นอกจากการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นแล้วจะต้องนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพราะจะช่วยให้ผู้เรียน มีประสบการณ์ตรงกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมที่แท้จริงหลักสูตรฉบับปรับปรุง จึงได้กำหนดเวลาเรียนโดยประมาณไว้ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้โรงเรียนสามารถนำเรื่องราวต่างๆในท้องถิ่นที่มีคุณค่า น่าสนใจหรือต้องการสืบสาน รักษาและถ่ายทอด ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าสิ่งต่างๆเหล่านั้น กรมวิชาการยังเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถ เพิ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ ในสมุดประจำชั้นหรือ ป.02 ประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวนไม่เกินกลุ่มประสบการณ์ละ 3 จุดประสงค์ได้ด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. โรงเรียนได้ปรับปรุงหรือพัฒนาเนื้อหา กิจกรรมในหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
2. โรงเรียนดำเนินการ โดยเน้นผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ทั้งด้านความสามารถใน ความคิด ค่านิยม ความรู้สึกชื่นชม และการปฏิบัติ
3. ครูใช้วิธีสอนที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ
4. นักเรียนมีพัฒนาการครบถ้วน ตามที่ระบุไว้ในคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นจุดหมายของหลักสูตร
5. หน่วยงานทางการศึกษา สนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการและช่วยให้งานกำลังใจแก่ครูและผู้บริหารโรงเรียน

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับความต้องการและภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น สามารถทำได้ 5 ลักษณะ คือ (กรมวิชาการ, 2536 : 6)

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา
3. การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่
5. การจัดทำรายวิชาเนื้อหาชิ้นใหม่

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพของโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนหลักสูตรแม่บท ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างไร
2. การกำหนดความต้องการของท้องถิ่น เป็นการนำข้อมูลพื้นฐาน มากำหนดความต้องการจำเป็น โดยจัดอันดับความสำคัญ.
3. การกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
4. การจัดทำคำอธิบายรายวิชาหรือเนื้อหาวิชา กิจกรรม เป็นการพัฒนาวิธีสอนที่หลากหลาย
5. จัดทำแผนการสอน คู่มือครูและสื่อ เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเฉพาะที่ตรงกับสภาพของท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่นอย่างแท้จริง
6. การปรับปรุงและพัฒนา การนำไปทดลองใช้และปรับปรุงพัฒนา ให้เกิดความสมบูรณ์เหมาะสมกับท้องถิ่น

ในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ได้เห็นสภาพการจัดการศึกษาของไทยมานาน ชั่วอายุราชการ ที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการ 36 ปี มีความมุ่งหวังอยากจะให้ ทุกหน่วยงานได้สนใจการจัดการศึกษาที่ตอบสนองกับท้องถิ่นมากที่สุด และมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาไทย ที่เน้นความเป็นชุมชน เป็นการสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

อันดีงามสู่ชนรุ่นหลัง เพื่อสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา
ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ สิ่งที่จะนำมาใช้ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรง
เรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตามแนวทางของหลักสูตร
ประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านสภาพการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ
 - 1.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.2 การกำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น
 - 1.3 การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.4 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 1.5 การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เนื้อหารายวิชา สื่อการเรียน
 - 1.6 กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.7 การใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 1.8 การวัดผลประเมินผล
 - 1.9 การปรับปรุงและพัฒนา

2. ด้านปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ

- 2.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 2.2 วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
- 2.3 งบประมาณ
- 2.4 การจัดการ

3. ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ

- 3.1 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 3.2 วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในการสนับสนุนการศึกษา
- 3.3 งบประมาณ
- 3.4 การจัดการ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาในความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ต่อการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

ประชากรในการศึกษา

เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2543 จำนวนทั้งสิ้น 581 โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากร 12,054 คน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม โดยการสุ่มอย่างง่ายจากกลุ่มโรงเรียนจำนวน 77 กลุ่มทั้งจังหวัด กลุ่มโรงเรียนละ 2 โรงเรียน รวม 154 โรงเรียน โดยแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนละ 2 คนรวม 154 คน ครูผู้สอนกลุ่มประสบการณ์การทำงานและพื้นฐานอาชีพ หรือการงานและอาชีพจำนวนกลุ่มโรงเรียนละ 2 คน รวม 154 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนละ 2 คน รวม 154 คน และเป็นโรงเรียนเดียวกันทั้ง 3 กลุ่มบุคคล รวมทั้งสิ้น 462 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 40)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ กรรมการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ที่ตอบแบบสอบถาม ทุกคนมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ 2533) เป็นอย่างดี
2. ในการวิจัยครั้งนี้ถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นทุกคน ได้ตอบแบบสอบถาม ให้ข้อเสนอแนะ ตามความเป็นจริง

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งใน และนอกห้องเรียน
2. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ โดยใช้ ทรัพยากรจากท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามสภาพที่แท้จริงของท้องถิ่น
3. การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มบุคคลดำเนินการตามภารกิจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคอย่างเหมาะสม
4. ท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนที่อยู่ในเขตบริการทางการศึกษาของโรงเรียน ในที่นี้ หมายถึง อำเภอ ตำบล หมู่บ้านต่างๆในเขตจังหวัดมหาสารคาม
5. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาเรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและคุณภาพการดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชาติบ้านเมือง (นิคม ชมภูหลง, 2542 : 13)
6. การบริหารหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำหลักสูตรมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ใน 5 ลักษณะ คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนการปรับ

รายละเอียดของเนื้อหา การปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน
 ขึ้นใหม่ และการจัดทำคำอธิบายรายวิชาและเนื้อหาเพิ่มเติมขึ้นใหม่ (กรมวิชาการ, 2536 : 6)

7. สภาพการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง สภาพการปฏิบัติงาน
 เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่เป็นอยู่ในขณะที่ทำการวิจัย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำบทบาทหน้าที่ ดังนี้

7.1 การจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การจัดทำข้อมูลท้องถิ่นทั้งใน
 ด้าน อาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากรต่างๆที่มีในท้องถิ่น ตลอดทั้งข้อมูลพื้นฐานความ
 ต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและความพร้อมของโรงเรียน ในด้านต่างๆ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการ
 ของท้องถิ่น

7.2 กำหนดความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น หมายถึง การสำรวจความ
 ต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนในด้านอาชีพ เศรษฐกิจ การปกครอง การสาธารณสุข
 การสืบสานศิลปวัฒนธรรม ศักยภาพของโรงเรียน ตามแผนพัฒนาของท้องถิ่น เพื่อพัฒนา
 หลักสูตร ให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

7.3 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หมายถึง การจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การทำคู่มือครู สื่อการเรียนการสอนและแนวในการวัดผล
 ประเมินผล ในรายวิชา ทั้งที่เป็นเนื้อหาที่ปรับปรุงขึ้นเฉพาะ สื่อการเรียนการสอนที่ทำขึ้นใหม่
 เฉพาะหรือจัดทำ รายวิชาขึ้นใหม่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ใน การจัดการเรียนการสอนสอดคล้อง
 อกับความต้องการของท้องถิ่น

7.4 การกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การ
 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับสภาพ
 ชีวิตจริงของชุมชนและทรัพยากรในท้องถิ่น

8. การทำแผนการสอนและคู่มือครู หมายถึง การจัดทำเอกสารการสอน สื่อ
 การเรียนการสอน หนังสือเสริมประสบการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้สอน สามารถจัดกิจกรรมการเรียน
 การสอน ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ เป้าหมาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
 และท้องถิ่น

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมาทั้งทางตรงคือประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมคือเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สะสมสืบต่อกันมา

10. การปรับปรุงและพัฒนา หมายถึง การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้ การกำกับนิเทศติดตามผลการใช้และการปรับปรุงพัฒนา ให้เกิดความสมบูรณ์ในเนื้อหาสาระ และคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน ทั้งในด้าน จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน การวัดผลประเมินผล

11. รัฐธรรมนูญ หมายถึง กฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ

12. แผนการศึกษาแห่งชาติ หมายถึง แผนหลักที่กำหนดการจัดการศึกษาของชาติ

13. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง กรอบนโยบายหลักที่กำหนดไว้เป็นกรอบ ทิศทางที่จะพัฒนาให้ระบบเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินไปตามทิศทางที่ประเทศชาติต้องการ

14. แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง แผนหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้ในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

15. นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล หมายถึง ข้อความหรือสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของรัฐบาลแต่ละสมัย ที่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติจะต้องนำไปใช้เป็นกรอบความคิด ในการพิจารณาตัดสินใจ จัดทำแผน โครงการ กิจกรรมและกำหนดวิธีดำเนินงาน ตามภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ

16. ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง อุปสรรคหรือข้อจำกัด ที่ทำให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

17. แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง ความต้องการที่จะปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านต่างๆ คือ ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดการ

18. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและรวมไปถึงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม

19. **ขนาดของโรงเรียน** หมายถึง การแบ่งขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาตามขนาด ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 121-300 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 301 ขึ้นไป

20. **กลุ่มโรงเรียน** หมายถึง กลุ่มโรงเรียนตามระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียน พ.ศ. 2534 ซึ่งรวมโรงเรียนในเขตใกล้เคียงกัน เพื่อบริหารงานภายใต้คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน

21. **ข้าราชการครู** หมายถึง ข้าราชการครูผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

23. **คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** หมายถึง องค์คณะบุคคลตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งมีอย่างน้อย 7 คนไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนข้าราชการครู ผู้แทนองค์กรบุคคล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีสภาพสตรีไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด

24. **ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา** หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการบริหารงานวิชาการ การบริหาร และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ตามความต้องการของท้องถิ่น

2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม นำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ปัญหา ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

3. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ให้สามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ให้เกิดประสิทธิภาพที่ทำให้เกิด การพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY